

## Attitudes and Recommendations of the Public Using the State Welfare Card in Huai Mek District, Kalasin Province

Pipiddhanawadee Somkhane<sup>1\*</sup> and Chantima Palaen<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Political Science program, Kalasin University, Thailand

\* Corresponding author. E-mail: [Somkhane25@gmail.com](mailto:Somkhane25@gmail.com)

### ABSTRACT

This research article aims to study 1) the attitudes of the public using the State Welfare Card in Huai Mek District, Kalasin Province, and 2) the recommendations of the public regarding the use of the State Welfare Card in the same district. The research instruments used were a 5-point rating scale questionnaire and an open-ended questionnaire, with a sample group consisting of 119 citizens who use the State Welfare Card. The statistics used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. The study results revealed that 1) the overall attitude level of the public using the State Welfare Card was moderate, with individual aspects ranked from highest to lowest as follows: Understanding, Feeling, and Behavior; and 2) the findings regarding the recommendations and attitudes of the public using the State Welfare Card indicated that (1) the monthly allowance for purchasing consumer goods should be increased, (2) assistance for water and electricity bills should be provided, (3) the screening process for low-income individuals should be thoroughly reviewed, and (4) the government should provide employment opportunities for the unemployed public.

**Keywords:** Public Attitudes, State Welfare Card, Kalasin Province

## ทัศนคติและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

พิพิธธนาดี สมคะณีย์<sup>1\*</sup> และ จันทิมา พละเอ็น<sup>1</sup>

<sup>1</sup> สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย

\* Corresponding author. E-mail: [Somkhane25@gmail.com](mailto:Somkhane25@gmail.com)

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 2) ข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยประชาชนที่ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 119 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับทัศนคติของประชาชนที่ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเข้าใจ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ตามลำดับ 2) ผลการศึกษาข้อเสนอแนะทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า (1) ควรเพิ่มเงินค่าซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค (2) ควรช่วยค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า (3) ควรตรวจสอบคัดกรองผู้มีรายได้น้อย และ (4) รัฐบาลควรจัดหางานให้ประชาชนที่ว่างงาน

**คำสำคัญ:** ทัศนคติของประชาชน, บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ, จังหวัดกาฬสินธุ์

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

### บทนำ

ในบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย นับจากอดีตที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาที่สำคัญและเป็นรูปธรรม ซึ่งเห็นได้ว่าในสมัยยุคปัจจุบันปัญหาความยากจนในภาพรวมของประเทศดีขึ้นอย่างมาก เมื่อพิจารณาจากดัชนีชี้วัดหลัก เช่น ช่องว่างความยากจน (Poverty Gap) และความรุนแรงของปัญหาความยากจน พบว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในช่วงเกือบ 15 ปีที่ผ่านมา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกนี้เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของรัฐบาล โดยเฉพาะการปฏิรูปประเทศและปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินอย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อใช้เป็นกรอบหลักในการพัฒนาประเทศไทยในช่วงระยะยาว และกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศตามวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) เพื่อเป็นแนวทางการบริหารประเทศในทุกมิติ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, 2560)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความยากจนในภาพรวมจะบรรเทาลงได้ แต่ปัญหาสำคัญและถือเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศ ที่ยังคงท้าทายความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจคือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ความเหลื่อมล้ำนี้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่เท่าเทียมกันในหลายมิติ ทั้งรายได้ ทรัพย์สิน การบริโภค และโอกาสในการตัดสินใจในการผลิต (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554) แม้ว่านโยบายของรัฐจะมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนมาอย่างต่อเนื่อง แต่การประเมินผลงานวิจัยและการศึกษาหลายชิ้นกลับชี้ว่า นโยบายเหล่านั้นยังไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (สถาบันพระปกเกล้า, 2559; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ฝังรากลึกและเรื้อรัง รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายที่เป็นรูปธรรมผ่านโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือที่ประชาชนทั่วไปมักเรียกกันว่าบัตรคนจน ซึ่งเริ่มประกาศใช้อย่างเป็นทางการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา โดยเป็นนโยบายที่ถูกวางตำแหน่งให้เป็นหนึ่งในโครงการสำคัญภายใต้แผนยุทธศาสตร์ National e-Payment ของรัฐบาลในขณะนั้น จุดเริ่มต้นของโครงการนี้คือการกำหนดให้มีโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลผู้มีรายได้น้อย ที่ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างชัดเจน ซึ่งฐานข้อมูลนี้จะนำไปสู่การออกแบบนโยบายหรือมาตรการในการยกระดับการจัดสวัสดิการแบบมุ่งเป้า (Targeted Welfare) ให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริง บัตรสวัสดิการแห่งรัฐจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและบรรเทาภาระค่าครองชีพให้กับประชาชนผู้มีรายได้น้อยผ่านการสนับสนุนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และค่าเดินทาง นอกเหนือจากเป้าหมายทางสังคมในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มยากจนแล้ว การดำเนินงานนี้ยังสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ ที่มุ่งหวังให้เกิดสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) ในอนาคต การดำเนินนโยบายในลักษณะนี้จึงมีความสำคัญในสองมิติ คือ มิติทางสังคมเพื่อช่วยเหลือประชาชน และมิติทางเทคโนโลยีเพื่อปฏิรูประบบการเงินของประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, 2560)

แม้ว่าโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจะถูกนำไปใช้ในวงกว้างและมีการประเมินผลในมิติต่าง ๆ ทั้งผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์มหภาคต่อการกระตุ้นการบริโภคและประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ (เช่น งานวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทยหรือหน่วยงานวิชาการ) แต่ช่องว่างที่สำคัญ (Research Gap) ในการประเมินนโยบายสวัสดิการแบบมุ่งเป้า คือ การขาดการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รับสวัสดิการโดยตรง นโยบายสวัสดิการสังคมที่ใช้เกณฑ์การคัดกรองเฉพาะกลุ่ม (Targeted or Residual Model) มักจะก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตสังคมควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตีตราทางสังคม (Social Stigma) และความรู้สึกไม่เท่าเทียม การวัดความสำเร็จของนโยบายจึงไม่ควรมองข้ามองค์ประกอบทางด้านจิตใจและทัศนคติของผู้ใช้ งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นการวัดความพึงพอใจโดยรวม หรือผลกระทบทางเศรษฐกิจ แต่ยังขาดการเจาะลึกองค์ประกอบของทัศนคติที่ครบถ้วน (ด้านความเข้าใจ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม) ตลอดจนการรวบรวม ข้อเสนอแนะเชิงลึกที่สะท้อนความต้องการ และการรับรู้ปัญหาที่แท้จริงจากผู้ใช้ที่หน้างาน (Frontline Users) ดังนั้น ปัญหาที่ต้องการการศึกษาจึงไม่ใช่ “ปัญหาเฉพาะพื้นที่” เท่านั้น แต่เป็นปัญหาของนโยบายสวัสดิการแบบมุ่งเป้าในระดับประเทศที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติและความรู้สึกของผู้รับบริการทั่วประเทศ การศึกษาในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจึงเป็นตัวแทน (Case Study) ที่จะสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของนโยบาย

จากความสำคัญและช่องว่างที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวโดยตรง เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยแยกพิจารณาในด้านความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรม รวมถึงศึกษาข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และผลการวิจัยครั้งนี้จะให้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นสารสนเทศเชิงประจักษ์ และมีความสำคัญต่อการนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลายมิติ

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยยาง ตำบลคำใหญ่ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยยาง ตำบลคำใหญ่ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิธี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในหมู่บ้านห้วยยาง ตำบลคำใหญ่ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 913 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากรทั้งหมดในพื้นที่ที่ทำการศึกษา การกำหนดกลุ่มตัวอย่างและการให้เหตุผลเชิงวิชาการ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นกลุ่มประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่เข้าถึงได้จริง หมู่บ้านห้วยยางฯ จำนวน 119 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามแนวคิดของ Kerlinger (1986)

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามทัศนคติและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปในการสำรวจทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หมู่บ้านห้วยยาง ตำบลคำใหญ่ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist/Multiple Choice) ประกอบด้วย เพศ อาชีพ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ของสมาชิกในครัวเรือน เก็บข้อมูลตัวแปรพื้นฐาน (Independent Variables) เพื่อจำแนกและเปรียบเทียบ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเป็นแบบสอบถามทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หมู่บ้านห้วยยาง ตำบลคำใหญ่ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะคำถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) วัดระดับความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกต่อบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หมู่บ้านห้วยยาง ตำบลคำใหญ่ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์แบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) รวบรวมข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงนโยบาย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารต่าง ๆ
- 3) กำหนดขอบเขตโครงร่างของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- 4) สร้างแบบแบบสอบถาม โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ข้อคิดเห็นและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

และถูกต้องสมบูรณ์ทุกด้าน

5) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา และการวัดผลประเมิณผล โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ได้ค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ย 1.00 โดยกำหนด ดังนี้ (จินดารัตน์ สมคะเณย์, 2557)

6) นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 คน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่า Reliability ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่า Cronbach's Alpha = 0.82 ได้ค่า Reliability ของแบบสอบถามมีค่าความเชื่อถือ สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้ต่อไป

- 7) นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลเดินทางไปยังพื้นที่หมู่บ้านห้วยยาง ตำบลคำใหญ่ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มประชากร

3.3 ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ความเรียบร้อยของแบบสอบถามทั้งหมดอีกครั้ง และเก็บรวบรวมเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ (SPSS) ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ข้อมูลทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จะวิเคราะห์แยกเป็นในด้านของปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายข้อ โดยใช้การแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ตามระดับทัศนคติต่อการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แล้วนำข้อมูลมาแปรค่าเฉลี่ยปัจจัยของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อระดับทัศนคติแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561) การแบ่งเกณฑ์นี้เกิดจากการคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้นด้วยตนเอง เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กำหนดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

4.3 สถิติข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

#### กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่องทัศนคติและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้แนวคิดรัฐสวัสดิการ (Richard Titmuss) เป็นกรอบใหญ่ในการทำความเข้าใจการออกแบบนโยบาย และใช้แนวคิดการตีตราทางสังคม (Erving Goffman) และทฤษฎีความต้องการลำดับขั้น (Maslow) ในการวิเคราะห์และอธิบายทัศนคติและความรู้สึกของผู้ใช้ที่มีต่อการเป็นผู้รับสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม

#### ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

##### 1. ระดับทัศนคติและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

สถานภาพของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.70 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.20 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.10 มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 66.40 มีรายได้ 30,000-50,000 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 77.30 ส่วนระดับทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ทศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน

| ทศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ<br>ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ | ระดับทศนคติ |      |         |
|--------------------------------------------------------------------------------|-------------|------|---------|
|                                                                                | $\bar{X}$   | S.D. | แปลผล   |
| 1. ด้านความเข้าใจ                                                              | 3.12        | 0.70 | ปานกลาง |
| 2. ด้านความรู้สึกรัก                                                           | 2.98        | 0.47 | ปานกลาง |
| 3. ด้านพฤติกรรม                                                                | 1.97        | 0.52 | น้อย    |
| รวม                                                                            | 2.69        | 0.41 | ปานกลาง |

จากตาราง พบว่า ระดับทศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ( $\bar{X} = 2.69$ , S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเข้าใจ อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.12$ , S.D. = 0.70) รองลงมาคือ ด้านความรู้สึกรัก อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.98$ , S.D. = 0.47) และด้านพฤติกรรม อยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 1.97$ , S.D. = 0.52) ตามลำดับ

## 2. ข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

การจัดกลุ่มข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น (Themes) จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ออกเป็น 3 ประเด็นหลัก (Themes) เพื่อให้การอภิปรายผลมีความเป็นระบบและเชื่อมโยงกับมิติของนโยบาย ดังนี้

2.1 การเรียกร้องให้เพิ่มสวัสดิการและการบรรเทาภาระค่าครองชีพ (Enhancing Benefits) ข้อเสนอแนะกลุ่มนี้สะท้อนความต้องการให้รัฐบาลเพิ่มวงเงินและขยายขอบเขตการช่วยเหลือ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (เชื่อมโยงกับทฤษฎีความต้องการลำดับขั้นของ Maslow)

2.1.1 ควรเพิ่มเงินค่าซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค เรียกร้องให้เพิ่มวงเงินซื้อสินค้าฯ เพื่อเพิ่มรายได้ที่ใช้สอยได้จริง และช่วยบรรเทาภาระค่าครองชีพในครัวเรือนได้ในระดับหนึ่ง

2.1.2 ควรช่วยค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า เรียกร้องให้คงไว้หรือเพิ่มสิทธิรับเงินช่วยเหลือสำหรับมาตรการบรรเทาภาระค่าไฟฟ้าและน้ำประปา เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในครัวเรือน

2.2 การพัฒนากลไกการคัดกรองผู้รับสวัสดิการ (Policy Targeting Improvement) ข้อเสนอแนะกลุ่มนี้มุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงประสิทธิภาพและความเป็นธรรมของนโยบาย โดยเฉพาะกลไกการคัดกรองผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ (เชื่อมโยงกับแนวคิดรัฐสวัสดิการแบบมุ่งเป้า) ควรตรวจสอบคัดกรองผู้มีรายได้น้อย เรียกร้องให้รัฐบาลปรับเปลี่ยนเกณฑ์การพิจารณาจาก “รายบุคคล” เป็น “รายครอบครัว” (Household-based assessment) โดยให้พิจารณารายได้และฐานะโดยรวมของครัวเรือน เพื่อให้สามารถชี้เป้าผู้ที่สมควรได้รับสวัสดิการได้อย่างแม่นยำมากขึ้น

2.3 การสร้างโอกาสในการพึ่งพาตนเองและการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ (Self-Reliance and Root Cause Solution) ข้อเสนอแนะกลุ่มนี้สะท้อนความต้องการให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเอง แทนการรับสวัสดิการเพียงอย่างเดียว ซึ่งรัฐบาลควรจัดหางานให้ประชาชนที่ว่างงาน เรียกร้องให้รัฐบาลส่งเสริมการจัดหางานและสร้างรายได้ที่เหมาะสม โดยเฉพาะสำหรับประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำ (ส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา) เพื่อลดปัญหาการว่างงานและเพิ่มโอกาสในการพึ่งพาตนเอง

## อภิปรายผล

ทัศนคติและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ ทฤษฎี และงานวิจัยอื่น ๆ ได้ดังนี้ การเชื่อมโยงผลกับวัตถุประสงค์ (Purpose Linkage) ของโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐคือ การยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำให้กับผู้มีรายได้น้อย ผ่านการจัดสรรสวัสดิการที่จำเป็น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ที่ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั้น ไม่ได้ใช้บริการที่รัฐบาลกำหนดมาให้ในนโยบายการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เช่น วงเงินลดซื้อก๊าซหุงต้ม วงเงินค่าโดยสารรถ ขสมก./รถไฟฟ้า วงเงินค่าโดยสารรถไฟ และวงเงินค่าโดยสารรถ บขส. เพราะส่วนใหญ่ที่ได้บัตรนั้นเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จึงทำให้ไม่ได้ใช้บริการในการเดินทาง จึงส่งผลให้ทัศนคติของประชาชนที่ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎี (Theoretical Linkage) ผลการศึกษาเข้ากับแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรัฐสวัสดิการและความต้องการของมนุษย์ได้ดังนี้

1) ทฤษฎีความต้องการลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) จัดลำดับความต้องการของมนุษย์เป็นขั้น ๆ โดยเริ่มจากความต้องการพื้นฐานทางกายภาพ (Physiological Needs) ไปจนถึงความต้องการสูงสุดคือการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Actualization)

2) แนวคิดรัฐสวัสดิการของทิตมัส (Richard Titmuss - Welfare State) จัดแบ่งรูปแบบของสวัสดิการสังคมโดยเน้นย้ำถึง ความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) และการชดเชยให้กับผู้เสียเปรียบทางสังคม (Residual/Institutional Models) โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีหลักการคล้ายกับแนวคิดรัฐสวัสดิการคือการสร้างความเท่าเทียมกันทางโอกาส

3) แนวคิดของกอฟฟ์แมน (Erving Goffman - Stigma) ศึกษาเรื่อง มลทิน (Stigma) ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ลดค่าของบุคคลในสังคม การต้องพึ่งพิงสวัสดิการจากรัฐอาจทำให้ผู้รับรู้สึกถึงการเป็น “ผู้มีรายได้น้อย” หรือเป็นภาระสังคม ขัดแย้งหรือเหตุการณ์เฉพาะพื้นที่ (Contradiction/Local Specifics)

ผลการศึกษาพบ “ข้อขัดแย้งเชิงปฏิบัติ (Implementation Paradox)” กล่าวคือ สวัสดิการที่รัฐออกแบบมา (ค่าเดินทาง) ไม่ตอบโจทย์ผู้รับบัตรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในพื้นที่ชนบท) ทำให้ประโยชน์ของบัตรลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เหตุการณ์เฉพาะพื้นที่โดยกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เป็นลักษณะเฉพาะของหมู่บ้านห้วยยางที่ผู้สูงอายุเป็นผู้ถือบัตรหลัก การออกแบบสวัสดิการจึงควรเน้นไปที่ความต้องการของกลุ่มนี้ เช่น การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติม, ค่าเดินทางในพื้นที่ (วินมอเตอร์ไซด์/รถโดยสารท้องถิ่น), หรือค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย/ปรับปรุงบ้าน และข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการในพื้นที่ชนบท/หมู่บ้าน การเข้าถึงบริการขนส่งมวลชนตามทีระบุในบัตร (รถ ขสมก./รถไฟฟ้า/รถไฟ/รถ บขส.) มีข้อจำกัดสูงมาก ทำให้วงเงินส่วนนี้ “ไร้ประโยชน์” สำหรับพวกเขา ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย รวมถึงการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยให้กับเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยของรัฐเป็นนโยบายเร่งด่วน ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในภาพรวมทั้งประเทศ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และยังสอดคล้องกับ พัชรกันย์ เจริญชุตินันท์ (2561) โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเรื่องการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ แนวคิดทฤษฎีการนโยบายไปปฏิบัติ และแนวคิดเกี่ยวกับการบริการ สาธารณะแนวใหม่ ซึ่งเป็นการสนองต่อความต้องการของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีบริการสาธารณะในด้านการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่รัฐหรือองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการ จึงเสนอให้นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริการ สาธารณะบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ มติกา อารยะภักดี (2562) ที่พบว่า โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นเครื่องมือลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจให้กับประชาชนที่ขาดโอกาสเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้มีรายได้น้อย ใน 4 มิติ ได้แก่ การมีงานทำ การฝึกอบรมและการศึกษา การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ และการเข้าถึงสิ่งจำเป็นพื้นฐานการให้ความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการจัดสรรงบประมาณโดยตรง

ไปสู่กลุ่มเป้าหมายเพื่อเศรษฐกิจฐานราก คือประชาชนผู้มีรายได้น้อยและเกษตรกรที่ลงทะเบียนในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มีหลักการเหมือนกับแนวคิดรัฐสวัสดิการคือความยุติธรรมทางสังคมต่อประชาชน สร้างความเท่าเทียมกันทางโอกาส จากการจัดสรรทรัพยากรทางสังคมชดเชยให้กับผู้เสียเปรียบทางสังคมตั้งแต่กำเนิดหรือขาดโอกาสเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ

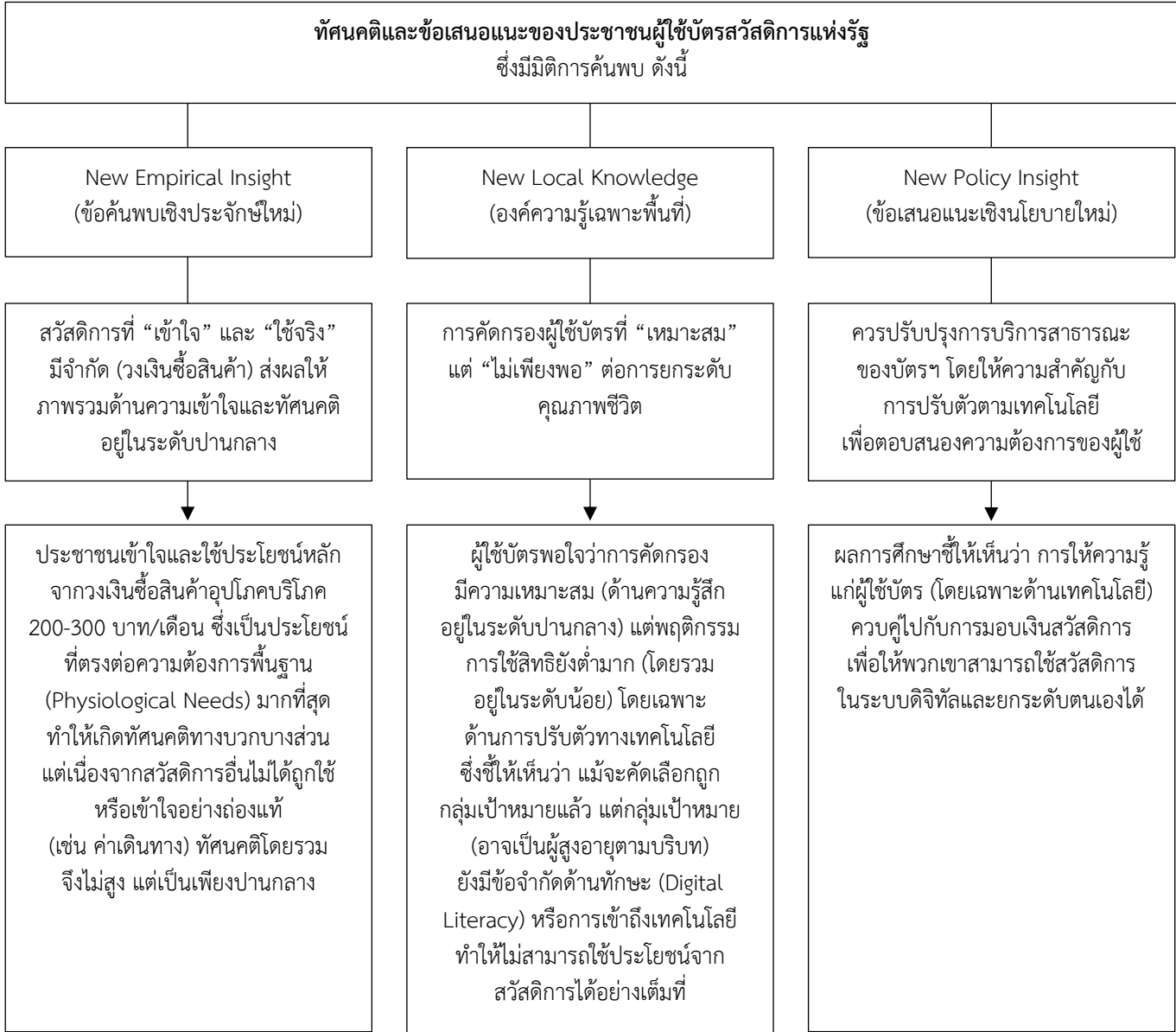
เพื่อให้อภิปรายผลมีความเข้มแข็งและเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ดังนี้

ตารางที่ 2 การอภิปรายผลที่เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

| แนวคิด                        | ประเด็นหลักในการอภิปราย                                | ข้อมูลวิจัย                                                                                                 |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| รัฐสวัสดิการ (Titmuss)        | ความเหมาะสมของการออกแบบนโยบายแบบเฉพาะกลุ่ม (Targeting) | ทัศนคติที่พบสะท้อนความสำเร็จ/ล้มเหลวของการจัดสวัสดิการแบบสงเคราะห์ (เช่น ดีใจที่ได้, แต่รู้สึกไม่เท่าเทียม) |
| การตีตราทางสังคม (Goffman)    | ผลกระทบทางจิตสังคมจากการเป็นผู้รับสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม  | ผู้ใช้บัตรฯ มีความรู้สึกถูกตัดสิน/อับอาย, ส่งผลให้พวกเขาหลีกเลี่ยงการใช้สวัสดิการ                           |
| ความต้องการลำดับขั้น (Maslow) | ระดับความต้องการที่ได้รับ การตอบสนองและความพึงพอใจ     | การช่วยเหลือด้วยบัตรฯ อยู่ในระดับความต้องการ (เช่น การอยู่รอด, ความมั่นคง) และผู้ใช้พึงพอใจ                 |

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์รายละเอียดการวิจัย สามารถสรุปเป็นข้อค้นพบเชิงประจักษ์ใหม่ (New Empirical Insight) องค์ความรู้เฉพาะพื้นที่ (New Local Knowledge) และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใหม่ (New Policy Insight) ได้ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาทัศนคติและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่หมู่บ้านห้วยยาง สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หลักได้ในระดับปานกลางถึงดีขึ้น โดยเฉพาะในมิติของการให้ข้อมูลที่ชัดเจน และการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคของผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม แม้รัฐจะมีความพยายามในการลดความเหลื่อมล้ำอย่างรวดเร็ว และมีการให้ข้อมูลสิทธิประโยชน์ที่ชัดเจน แต่การที่ทัศนคติภาพรวมของประชาชนยังอยู่ในระดับ ปานกลาง สะท้อนว่าโครงการยังต้องดำเนินการปรับปรุงเพื่อให้สิทธิประโยชน์ตอบโจทย์การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรสร้างความเข้มแข็งจากภายในโดยกำหนดให้หน่วยงานในท้องถิ่น (เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสถานศึกษา) พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่เน้นการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ใช้บัตร (โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ) สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากช่องทางการซื้อสินค้าและบริการดิจิทัลได้อย่างครบถ้วน สอดคล้องกับแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการปฏิบัติในทางสายกลางและการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (ผู้ใช้บัตรมีความสามารถในการเข้าถึงและใช้สิทธิประโยชน์อย่างเต็มที่) เพื่อมุ่งสู่ความมั่นคงและยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะยาว

### 2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ เชิงคุณภาพเพื่ออธิบายเหตุผลในการใช้บริการและครอบคลุมกับปัญหาที่ได้รับที่แท้จริง

2.2 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). “โครงการบ้านมั่นคง” การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยองค์กรชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- จินดารัตน์ สมคะเณย์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยและสถิติทางรัฐศาสตร์. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัชรกันย์ เจริญสุตินันท์. (2561). ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มติกา อารยะภักดี. (2562). การประเมินผลโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: กรณีศึกษาชุมชนก้านมัน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะ และการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ พ.ศ. 2559 และสรุปผลการสำรวจ พ.ศ. 2546-2559. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). ความเหลื่อมล้ำแบบพหุภาพ : แนวคิดหลักกว่าด้วยความเหลื่อมล้ำ. นนทบุรี: เป็นไท พับลิชชิง.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. (2560). คู่มือการดำเนินโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐปี 2560. สืบค้นจาก [https://moi.gcc.go.th/images/stories/mof/Link/BK10/bk10\\_0001.pdf](https://moi.gcc.go.th/images/stories/mof/Link/BK10/bk10_0001.pdf).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาฐานข้อมูล และตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- \_\_\_\_\_. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- \_\_\_\_\_. (2560). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ. 2561-2580). สืบค้นจาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/12-การพัฒนาการเรียนรู้.pdf>.
- Kerlinger, F.N. (1986). *Foundations of Behavioral Research*. (3<sup>rd</sup> Edition). New York: Longman.